

i algú més; però predomina *Benasau* (Cavanilles; M. Gadea, T. Xè 1, 28; Escrig, GGRV, SSiv.); jo vaig oir *benazáu* a La Nucia, 1963 (xxxv, 15), en el poble mateix i a Quatretondeta, si bé en aquests dos alguns vacilaven entre això i *benezáu* (xxxv, 54, 57). *Gentilici:* *Benasauers* (MGadea, T. Xè).

DOC. ANT. No figura en el *Rept.*, i no he verificat una grafia *Benicaú* que un corresponal atribuïa a l'Index del R. Patr. (?). SSiv. (*Nom.* 98) diu que a mitjan S. xvi tenia 40 cases de moriscos; i fou anexas a Alcoleja el 1535, i després a Ares del Bosc; notícies senyorials de 1549 i 1551; despoblat per l'expulsió dels moriscos, fou repoblat segons escriptures de 1611. Cavanilles (II, 203) li atribueix 93 veïns (+ 37 d'Ares), i a principis del S. xviii a penes 70 entre tots dos. Reglà (p. 116) troba 35 focs moriscos a *Benazau*; 13 i 49 en els censos de 1563 i 1602 (Lapeyre, 42).

ETIM. La d'Asin (*Contr.*) *Ibn Aššáb* «hijo del herbolario», amb escandalós menyspreu de la fonètica, és òbviament impossible (SGuarner que ho admetia en *Introd.*, ja se'n devia adonar, car *AlcM₂* ho ha esborrat).

Es tracta indubtablement del mot *ʿazzab* o *ʿazzáb* 'solter', de l'àrab general: traduït «célibataire», en aquella forma per Boqtor, en aquesta per Payne Smith (Síria) Dozy (*Suppl.* II, 124); aplicat sigui a monjos o als sectaris *kharidjites* (Ibn Khaldun). Robustament viva també en l'àrab d'Espanya: *PAlc.* «soltero, -era, no casados»: *ʿázib*; «solterias»: *ʿuzbía* (399b37); *RMa:* *ʿazba* «virgo», *ʿazb* «absentare», *ʿazabt* part. *ʿázib* amb glossa «elongare se» (224.1f). En rigor, doncs, també podria significar 'fill de l'absent'. És productiva en NPP (Hess, 39), *ʿAzeb* (GGAlg.), *ʿAzzābī* (ib.), que seria pròpiament 'kharidjita': el qual també podria ser l'ètim de *Benasau*, puix que en vulgar devia accentuar-se en la *ā*.

En fi, tenint en compte que *Benasau* és en una vall molt aspra i solitària, entre Penàguila i la collada que dona a la vall de Guadalest, i recordant que l'àrab *Ibn* s'usa també com a exponent semàntic de valor adjectival (a la manera que imitava Lull amb *fill de*-¹ *DĒCat* s. v.), crec que el més probable és que en diguessin *Ben ʿazzáb* en el sentit de 'indret llunyà, solitari, emboscat': notem, en efecte, el nom del seu agregat *Ares del Bosc*.

N'hi ha, o hi ha hagut alguns homònims, en particular un de Menorca: «Damunt una roca sèc / en ço de *Biniatzau*, / i me vui abriga's sau / per por d'aplegà un 'mamèc'», Camps Merc. (*Folkl. Men.* 1, 118).

Un altre d'antic potser, entre Morella i el Mataranya, car en les afrontacions que es donen a Alcanyís en un doc. de 1157 (Nicolás Sancho, *Hist. de Alcañiz*, 587) se cita un *Benazau* entremig de Bel i «Traseras» (trans serras?), junt amb noms de les riberes de l'Algars i de l'Ebre. Ni els detalls de la forma, ni la distància, no permetrien identificar-ho amb *Benassal* (per a aquest, V. infra).

¹ *Fill de caritat* 'caritatiu', *fill de pietat* 'piados'.

BENASC

Nom d'una vila important a l'Alta Ribagorça. Benasc és el lloc més septentrional de la vall del seu nom, en una zona on el català i l'aragonès entremescen les seves isoglosses. Es tracta d'una zona de parlar veritablement mixt, la qual cosa fa que l'intent de fixar una frontera lingüística detallada sigui molt difícil. No volem pronunciar-nos sobre el tema de l'atribució del parlar de Benasc a una o altra llengua. N'ha parlat ja en altre lloc [†] Joan Coromines. El fet d'estudiar aquí el nom de Benasc no ha de considerar-se com una defensa de la pura catalanitat del seu parlar. És una vila que els catalans i els aragonesos han freqüentat sempre i que forma part de la història d'ambdós pobles. El seu nom és pronunciat *benás* per gents de parla catalana i també per gents dels pobles clarament aragonesos de més enllà de l'Èsera.

El tractem en l'*Onomasticon Cataloniae*, però no ens desplauria que s'estudiés en una hipotètic *Onomasticon* aragonès, si aquest arribés a escriure's algun dia. Del cens de 1385, anomenat *Libre dels Morabatins*, es pot deduir que Ancils i Cerlé, els llocs més propers, no eren vistos com a entitats independents de Benasc: «Benasch, Ancils e Cerle. E tots aquests lochs son dits Benasch» (Camarena, *Focs*, 77). Altres llocs eren considerats com aldees sotmeses a la jurisdicció del nucli principal, per tal com els batlles d'aquests pobles havien de pujar a Benasc per fer la «manifestació del morabetí», signada pel notari de Benasc i en presència de testimonis d'aqueixa vila: *Eresue, Sos, Liri, Sau, Berý, Gauas, Castelyo* (Camarena, *Focs*, pp. 79-83). Veiem, per tant, que a la fi de l'època medieval Benasc era com sempre el centre més important de tota la capçalera del riu Èsera, des de les fonts del riu fins al congost d'El Ru.

PARÒNIMS. Hi ha alguns homònims i parònims, però no és segur que tots ells estiguin relacionats etimològicament amb *Benasc*. No podem garantir que la coincidència no sigui casual. Convindria fer un estudi detallat de cadascun d'ells abans de poder utilitzar-los en una argumentació etimològica.

1) *Béhasque-Lapiste*, població a la Baixa Navarra, prop de Donapaleu. El santuari de St. Félix, més tard St. Pierre de Béhasque, apareix mencionat com «Pelagius et Felix de *Behaschen*» al S. xii (cf. *RIEB* VIII, 268). Apareix també com *Behasquen* l'any 1513. *Behaskane* és la forma basca segons Bonaparte i també segons Azkue. No creiem que aquest nom ens doni una guia segura. ¿Sabem de cert quina és l'etimologia de *Béhasque*? És veritat que la *-b-* basca pot ser continuadora d'una antiga *-n-* intervocàlica. Per tant podria pensar-se en primitiu **Benasque* com a antecessor de *Béhasque*. Però la forma antiga *Behasquen* fa pensar si no tindrem en la segona part del nom el basc *-azken* 'la fi', 'el darrer' (cf. Mitxelena, *Apellidos*, 121: «*azken* «fin», adj. «último»: *Azquengain*).

2) *Vénasque*, població prop de Carpentràs (Var.). Documentat com *Vindasca* al S. iv d.C. (Lognon, *NLF* 16) i *Vennasca* l'any 1044. Apareix com «castrum Ven-